

HỎI ĐÁP VỀ PHÂN BAN TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

(Tiếp theo kì trước)

Câu 3: Thế nào là dạy học phân hoá? Tại sao phải dạy học phân hoá ở THPT?

Trả lời: 1. Quá trình dạy học nhà trường hướng tới các đối tượng học sinh rất đa dạng, với những khác biệt về năng lực, sở thích, nguyện vọng và điều kiện học tập. Dạy học theo một chương trình giống nhau với cách thức tổ chức dạy học giống nhau cho tất cả đối tượng học sinh là không phù hợp với yêu cầu phát triển từng người học.

Dạy học phân hoá là một quan điểm dạy học, đòi hỏi phải tiến hành các hoạt động dạy học dựa vào những khác biệt về năng lực, sở thích, nguyện vọng, các điều kiện học tập..., nhằm phát triển tốt nhất cho từng người học, đảm bảo công bằng trong giáo dục.

Dạy học phân hoá ở cấp vĩ mô được thể hiện thông qua cách tổ chức các loại trường, lớp khác nhau cho các đối tượng học sinh khác nhau; xây dựng các chương trình GD khác nhau. Dạy học phân hoá cấp vĩ mô được thể hiện thông qua việc tìm hiểu và thực hiện các phương pháp, kĩ thuật dạy học khác nhau sao cho mỗi học sinh hoặc mỗi nhóm học sinh thu được các kết quả học tập tốt nhất.

2. Ở nước ta cần phải dạy học phân hoá vì những lí do chủ yếu sau:

Dạy học phân hoá góp phần đáp ứng nhu cầu đào tạo và phân công lao động xã hội để mỗi thành viên đóng góp hiệu quả nhất trong công việc trên cơ sở đã chuẩn bị tốt theo định hướng từ nhà trường. Đây thực chất là đáp ứng yêu cầu phân luồng lao động của xã hội mà nhà trường phải thực hiện.

Dạy học phân hoá phù hợp với quy luật phát triển nhận thức và hình thành các đặc điểm tâm lí của học sinh. Ngay từ những lớp cuối của cấp trung học cơ sở (THCS), học sinh đã bộc lộ rõ thiên hướng, sở trường và hứng thú đối với những lĩnh vực kiến thức, kĩ năng nhất định.

Dạy học phân hoá ở trung học phổ thông là cần thiết và phù hợp với xu thế chung của thế giới. Hiện nay không nước nào dạy học theo chương trình và kế hoạch duy nhất cho mọi học sinh THPT.

Câu 4. Thế nào là “phân hoá”, “phân

luồng”, “phân ban” và “dạy học tự chọn”?

Trả lời: Dạy học phân hoá là quan điểm dạy học đòi hỏi phải tổ chức, tiến hành các hoạt động dạy học dựa trên những khác biệt của người học về năng lực, sở thích, nhu cầu và các điều kiện học tập, nhằm tạo ra những hoạt động tốt nhất cho người học.

Phân luồng, phân ban, dạy học tự chọn là các giải pháp thực hiện dạy học “phân luồng” được thực hiện sau cấp THCS và THPT, nhằm tạo ra cơ hội cho học sinh tiếp tục học tập hoặc làm việc sau khi đã hoàn thành một cấp học. Mỗi cơ hội là một “luồng”. Ví dụ, sau cấp THCS có những “luồng” như: tiếp tục học THPT; học trung cấp chuyên nghiệp; học nghề; tham gia làm việc tại các cơ sở lao động, sản xuất...

“Phân ban” được thực hiện trong quá trình dạy học ở THPT. Khi thực hiện phân ban, những học sinh có năng lực, sở thích, nhu cầu, điều kiện học tập tương đối giống nhau được tổ chức thành nhóm học theo cùng một chương trình. Mỗi nhóm học sinh như vậy gọi là một ban. Tuỳ theo số lượng học sinh mà mỗi ban có thể chia thành một số lớp. Ví dụ, những học sinh có khả năng, nhu cầu, sở thích về lĩnh vực toán và khoa học tự nhiên có thể học ở ban Khoa học tự nhiên; những học sinh có khả năng nhu cầu, sở thích về lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn có thể tham gia học ban Khoa học xã hội và Nhân văn...

“Dạy học tự chọn” được thực hiện trong quá trình dạy học ở các cấp học. Nếu phân ban hướng đến các nhóm học sinh với khả năng, sở thích, nhu cầu, điều kiện học tập tương đối giống nhau thì dạy học tự chọn hướng đến từng cá nhân học sinh. Dạy học tự chọn cho phép mỗi học sinh, ngoài việc theo một chương trình chung còn có thể học một chương trình với các môn học khác nhau, hoặc có thể các chủ đề khác nhau trong một môn học.

Câu 5. Các nước dạy học phân hoá ở trung học như thế nào?

Trả lời: Hiện nay trên thế giới tồn tại nhiều hình thức phân hoá dạy học ở trung học. Dưới đây là những hình thức chủ yếu đang được áp dụng rộng rãi ở nhiều nước.

1. Phân ban

Hình thức này ra đời từ khoảng thế kỉ XVIII ở nhiều nước châu Âu. Hình thức phân ban ngày càng được hoàn thiện và áp dụng rộng rãi ở khắp các nước châu Âu và các nước thuộc địa chịu ảnh hưởng của nền giáo dục Pháp.

Đặc điểm của hình thức này là mỗi trường tổ chức dạy học theo một số ban đã được quy định, học sinh được phân chia vào các ban tùy theo năng lực, hứng thú và nhu cầu học tập của các em. Chương trình học tập của mỗi ban gồm các môn học nhất định khác nhau giữa các ban.

Hình thức phân ban có ưu điểm thuận lợi về mặt quản lí dạy học. Tuy nhiên nó có nhược điểm là khó đáp ứng được sự phân ban đa dạng của học sinh. Do vậy, hiện nay chỉ có một số ít nước thực hiện hình thức này, ví dụ: Ghinê, Angiêri, Mali, Campuchia.

2. Dạy học tự chọn

Hình thức phân hoá bằng dạy học tự chọn ra đời vào khoảng thế kỉ XIX. Dạy học tự chọn ngày càng được phát triển, đặc biệt ở Mĩ.

Đặc điểm của hình thức này là học sinh phải học một số môn cốt lõi (hay còn gọi là môn học bắt buộc). Ngoài những môn học cốt lõi này học sinh có thể chọn một số môn học khác theo năng lực, nguyện vọng của cá nhân. Cũng có hình thức tự chọn khác là tất cả các môn học trong nhà trường đều có hai loại chương trình: Chương trình chuẩn và chương trình nâng cao. Học sinh căn cứ vào năng lực và sở thích của mình để quyết định chọn học loại chương trình nào ở mỗi môn học.

Ưu điểm nổi bật của dạy học tự chọn là đáp ứng được yêu cầu phân hoá cao của học sinh. Tuy nhiên nó đòi hỏi cơ sở vật chất, thiết bị dạy học và năng lực quản lí cao. Xu hướng hiện nay nhiều nước hướng tới dạy học tự chọn.

3. Phân ban kết hợp với dạy học tự chọn

Đặc điểm của hình thức này là học sinh được phân chia theo học các ban khác nhau, đồng thời học sinh được chọn một số môn học, chủ đề tự chọn ngoài phần nội dung học tập bắt buộc cho mỗi ban. Hình thức này kết hợp được ưu điểm của cả hai hình thức phân ban và dạy học tự chọn, nó được nhiều nước trên thế giới áp dụng, ví dụ Pháp, Nga, Singapo, Tây Ban Nha. Đây chính là hình thức phân hoá mà chúng ta thực hiện ở trường THPT.

4. Phân luồng kết hợp với dạy học tự chọn.

Đặc điểm của hình thức này là các cấp THPT được tổ chức thành các loại trường khác

nhau. Chương trình của mỗi loại trường được xây dựng theo một định hướng, thường là về lĩnh vực Khoa học tự nhiên, Khoa học xã hội, Kinh tế, Công nghệ... Theo mỗi định hướng này, học sinh phải học theo một số môn bắt buộc theo quy định chung và một số môn tự chọn. Việc lựa chọn theo một số môn định hướng xác định hiện đang được áp dụng ở khá nhiều nước như Đức, Trung Quốc, Hàn Quốc, Thụy Điển, Hà Lan, Italia...

Câu 6. Có thể thực hiện ngay việc dạy học phân hoá ở các trường THPT Việt Nam bằng dạy học tự chọn như nhiều nước trên thế giới không? Vì sao?

Trả lời: Tổ chức dạy học tự chọn trong các trường học là giải pháp thực hiện dạy học phân hoá triệt để nhất vì mang đến cơ hội lựa chọn cho từng người học.

Tuy nhiên, việc dạy học tự chọn đòi hỏi rất nhiều điều kiện:

- Ngoài các môn học truyền thống, phải thiết kế đưa vào Chương trình giáo dục nhiều môn học khác để có thể đáp ứng nhu cầu đa dạng của học sinh. Việc xây dựng chương trình và biên soạn tài liệu dạy học cho các môn học như vậy đòi hỏi rất nhiều thời gian.

- Phải thiết kế Chương trình chuẩn và Chương trình nâng cao cho tất cả môn học trong Kế hoạch giáo dục. Đồng thời, phải biên soạn sách giáo khoa và các tài liệu khác cho cả hai loại chương trình này. Những việc làm trên đòi hỏi quá trình chuẩn bị nhiều năm.

- Phải chuẩn bị đội ngũ giáo viên cho các môn học mới.

- Phải có đủ phòng học, phòng thí nghiệm, thực hành để bố trí các lớp học theo sự lựa chọn đa dạng của học sinh.

- Ngoài những điều kiện nêu trên, dạy học tự chọn còn đòi hỏi nhiều điều kiện khác nhau mà hiện nay nền kinh tế - xã hội nước ta chưa đáp ứng được.

Với tất cả những đòi hỏi như vậy và căn cứ vào những điều kiện thực tế của các trường THPT hiện nay ở nước ta, có thể khẳng định rằng giai đoạn này nước ta chưa thể tổ chức dạy học phân hoá chỉ bằng hình thức dạy học tự chọn. Tuy nhiên, cần bắt đầu chuẩn bị để có thể thực hiện dạy học tự chọn ở nước ta vào khoảng sau năm 2015.

(Còn tiếp)